

In the Old Slavonic language, according to our observations, there was also a significant group of names of mental sensations, human states: **l'ubostь*, *bol-gostь, *dorgostь, *lagoda, *laska, *jarota, *gryzota. The names of mental feelings, states continued to function actively in the lexical system of the Ukrainian language of the XI–XIII centuries, for example: *любовь*, *любы*, *каязнь*, *гърдость*, *кротость*, *жалость*.

The word-formation structure of the names of senses is not homogeneous. Most of these names are derived from verbal bases with the help of a zero suffix and formant **-ик** (*завида*, *жаданик*). The adjectives were less broadened. The most used were nouns with suffixes **-ость**, **-ота** (*жалость*, *жестота*). The substantive suffix derivatives with the analyzed semantics

is a small number (mainly with suffix **-ство**: *моужьство*); however, there are a lot of confixal and composite-suffixal derivatives (*безбоязьство*, *невѣриѣ*, *благодарушиѣ*, *милосърдиѣ*).

Thus, active processes of formation of lexical word-building types of names of feelings took place in the Old Russian-Ukrainian language of the XI–XIII centuries. Part of the derivatives, known from the Old Slavonic period, came out of use, instead of the new affixes. A group of nouns denote the inner world of a person with a clearly defined semantics and set of word-formation means was clearly outlined at this stage of the historical development of the Ukrainian language.

Стаття надійшла до редакції 25.10.2017

УДК 81'271 : 81'373. 7. 001

ТИМКОВА Валентина

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ СТУДЕНТАМИ-АГРАРІЯМИ

У статті подано короткі відомості про місце фразеології в мовній картині світу, адже у фразеологічних одиницях знаходимо всю багатогранність історичного минулого народу, його звичаї, традиції і культуру; найбільш точно відображається менталітет. Досліджено особливості функціонування фразеологізмів в офіційно-діловому стилі та в професійному мовленні студентів-аграріїв. Важливим аспектом фахової мовної підготовки студентів-аграріїв є оволодіння фразеологічними нормами сучасної української літературної мови під час вивчення української мови за професійним спрямуванням.

Ключові слова: мовна картина світу; фразеологічні одиниці; професійна культура, студенти-аграрії; фразеологічні норми; культура мови і мовлення.

Постановка проблеми. Питання формування культури мови і мовлення у сфері професійної діяльності працівника аграрної сфери є нині досить актуальним і вимагає від аграрія високого освітнього рівня, інформаційної культури, розвиненого комунікативно-професійного потенціалу, готовності до мовленнєвої взаємодії. Тому-то необхідно формувати ці якості у майбутніх аграріїв, зокрема на заняттях з української мови за професійним спрямуванням під час опрацювання фразеології обраного фаху.

Вивчення фразеологізмів в офіційно-діловому стилі переконує в тому, що вони, попри свою стійкість у всенародному мовленні, усе ж підлягають певним, навіть досить розгалуженим змінам — структурно-семантичним і стильовим, адже цього вимагають реалії нашого українського сьогодення. Найбільш яскраве своє виявлення фразеологізми знаходять у живому мовленні народу як в усній, так і в писемній формі.

Фразеологія виросла на міцному фундаменті фольклористичних, етнографічних, особливо етнолінгвістичних, ґрунтовних філологічних досліджень О. О. Потебні, М. Ф. Сумцова, І. Я. Франка, М. І. Костомарова, П. П. Чубинського, П. О. Куліша, Б. О. Ларіна. Іван Франко вважав фразеологію скарбом мови й народного досвіду, називав її «народним добром», «коштовними перлинами», цінував у ній здатність узагальнювати, часом дотепно і влучно, найсуттєвіше, бачив у ній уміння народу «образового мислення і висловлювання» своїх думок. Підґрунтя вивчення надслівних утворень — «нерозкладних сполук», як вдало зазначив О.О. Шахматов, — було закладене в працях О.О. Потебні, І.Д. Срезневського. Вони дослідили синтаксичну природу словосполучень та стилістичні особливості стійких комплексів слів.

Актуальність дослідження зумовлена не лише його зверненням до надзвичайно популярної нині в лінгвістиці теми фразеології, а й

необхідністю виховувати свідоме прагнення студентів-аграріїв до вивчення фразеологічно-го надбання рідної держави, його національно-культурної специфіки, що відображає світобачення та національну культуру соціуму.

Мета статті — проаналізувати особливості функціонування фразеологізмів у площині лінгвокультурологічного підходу з формування професійної культури мовлення студента-аграрія, оскільки в основу фразеологізмів нашої мови покладено національну світоглядну систему, що є потужним національним ідентифікатором з проблеми духовного самовизначення нації. Фразеологізми, самі будучи компонентом культури, одночасно виступають як дзеркало народної культури, народної психології і філософії, зберігаючи інформацію про ментальність, звичайно в закодованій формі містять відомості про матеріальне життя й духовні орієнтири етносу, а також вказують на картину світу загалом.

Семантично фразеологічні одиниці, що набули широкого вжитку, дозволяє залучити їх до офіційно-ділового стилю української мови: *забезпечити розвиток, заявити свою волю, знайти спільну мову, зовнішній чинник, компетентна особа, надання чинності, накласти дисциплінарну кару, повести масову роботу, посадова особа, юридична особа, ліквідувати заборгованість* тощо.

Фразеологізовані утворення суспільно-політичного дискурсу і в тексті службового документа виконують не тільки комунікативну функцію, але також виступають одним із засобів впливу, а точніше — маніпулятивного впливу, який передбачає не лише повідомлення про політичну дійсність, а й її інтерпретацію, зокрема, її явну та приховану оцінку.

У колі зацікавлення лінгвістів (А. Белова, І. Беженар, О. Городецька, Е. Кубрякова, Е. Селиванова та інші) [4, с. 6] сьогодні знаходиться лінгвокультурологічний підхід до вивчення взаємодії та взаємозв'язку культури і мови. Мовна картина світу, в свою чергу, створюється в процесі номінації, а її ключовим елементом є слово. Слово виступає як кардинальна одиниця мовної картини світу. Словниковий склад — це потрійна система знаків, що служить у мові для вираження системи суб'єктивного людського досвіду стосовно організованої системи дійсності, яка перебуває в процесі постійного розвитку, що отримує мовне вираження. Саме в такий спосіб виникає, на думку вчених (В. Левицького, О. Огуя, С. Кійко, Ю. Кійко), «мовна

картина світу» (термін Л. Вейсгербера) [4, с. 12]. Науковці вважають, що вона становить сукупність уявлень людини про об'єктивну дійсність, напрацьованих протягом століть, і тією глибинною основою, тим «смысловим каркасом», на який нанизується щонайскладніша сітка мовних відношень. Як смисловий каркас мовна картина світу — це відображення всього навколишнього в мовному досвіді народу у вигляді системи номінацій, організованої сукупності мовних понять, які за допомогою лексем виражають у мовній системі всюди наявні взаємозв'язки та відношення між елементами дійсності, і на цій основі між мовними поняттями.

Саме фразеологія у мові відображає, визначає, зберігає досягнення когнітивної людської діяльності, особливості національної психології, а також забезпечує діалог минулого з теперішнім та теперішнього з майбутнім.

Фразеологізми, прислів'я, приказки, інші зразки фольклорного мовлення найбільш наглядно демонструють спосіб життя, географічне положення, історію народу, традиції того чи іншого суспільства, що об'єднане однією культурою. Так, Т. Черданцева зазначає, що завдяки фразеології можливо проникнути у далеке минуле не лише мови, а також історії та культури її носіїв [3, с. 129]. Практично незаперечною є теза, що фразеологія — найбільш самобутнє явище, вона характеризується найбільшим ступенем екстралінгвістичності, фразеологія є єдиною сферою мовних явищ, де сам зміст культури певного колективу в дану епоху відображається більш чи менш безпосередньо, фразеологізми завжди певною мірою відбивають світогляд народу. У мовознавчих дослідженнях визначилися три підходи до розв'язання проблеми системного статусу фразеології: 1) фразеологія утворює у мові самостійну систему чи підсистему одиниць, відмінну від лексичної системи; 2) фразеологія і лексика утворюють підсистеми, які об'єднуються у спільну лексико-фразеологічну систему; 3) фразеологія не утворює системи, оскільки є сукупністю гетерогенних одиниць [1, с. 44].

Фразеологічні одиниці є дуже важливим семантичним та стилістичним засобом. Одні фразеологізми спільні для багатьох мов. До таких належать вислови давньогрецькі (*ріг Амальтеї, яблуко розбрату*), євангельські (*шлях на Голготу*), біблійні (*дух і буква*), літературні цитати (*Спинись, хвилино, гарна ти!*). Є фразеологічні звороти, які належать тільки одній мові, і для відтворення позначуваних ними

понять в інших мовах слід шукати рівноцінних відповідників. В українських текстах можна прочитати: *задаватись метою, знищувати під корені* й подібні. Ніякого стосунку до української фразеології такі синтаксичні побудови не мають, оскільки в нашій мові їм відповідають — *ставити собі за мету, знищувати на пні*. Услід за такими лінгвістами, як О. Кунін, О. Смирницький, І. Чернишева, фразеологічну одиницю визначаємо як нарізно оформлену сполуку слів, що характеризується стійкістю та ідіоматичністю. Під ідіоматичністю розуміємо «специфічний характер співвідношення між планом вираження і планом змісту стійкого словесного комплексу» [1, с. 46]. Існують також інші підходи до визначення фразеологічної одиниці. Так, С. Башиєва розуміє фразеологічну одиницю як «вербальну мікроструктуру, яка є результатом творчого сприйняття і відображення світу, як яскравий засіб експресивності, в утворенні якого беруть участь як лінгвістичні, так і екстралінгвістичні фактори» [1, с. 46]. На думку Л. Авксентьєва фразеологічною одиницею є стилістично марковане зв'язане словосполучення, що характеризується семантичною злитістю компонентів, стійкістю значення і лексичного складу, яке, як актуалізація образного сприйняття етноколективом навколишньої дійсності, утворюється транспозицією значення або всіх компонентів, що становлять фразеологізм, або одного з компонентів [1, с. 43]. Узагальнюючи різні підходи до з'ясування фразеологічної одиниці, можна резюмувати, що головною диференційною ознакою фраземи є якісно нове фразеологічне значення, яке зумовлене комплексною взаємодією таких ознак, як семантична транспозиція, стійкість, смислова цілісність і відтворюваність у мові.

У фразеологічному складі мови лінгвокультурна спільнота ідентифікує свою національну самосвідомість. Образна основа фразеологізмів відображає характерологічні риси народного світобачення, що входить як складова частина до поняття «менталітет». На основі цього в мовознавстві сформувався і став загальноновизнаним погляд на фразеологічний склад мови як на найбільш прозору її підсистему для втілення етнокультури. О. Селіванова вважає: «фразеологізми будь-якої мови є лінгвосоціотичним феноменом, формуючи особливу «підмову», одне з концентричних кіл мови, у якому в усталеній формі зберігаються і транслюються уявлення етносу про світ,

культурна й історико-міфологічна інтеріоризація дійсності та внутрішнього рефлексивного досвіду народу» [2, с. 40].

Мова зберігає лише ті фразеологізми, які прямо або опосередковано співвідносяться з еталонами, стереотипами й міфологемами національної культури — як матеріальної, так і духовної. Фразеологізми не лише зберігають пам'ять про образну мотивованість значення, а разом з нею й про мотиви вибору образу, а й відтворюють з покоління в покоління, тому без досліджень культурологічного компонента фразеологічного складу мови неможливо створити повне уявлення про культурно-національний менталітет. Культурний компонент мови на рівні фразеології певною мірою фіксує культуру народу — носія мови, оскільки фразеологічний фонд містить у своїй семантиці національно-культурний компонент.

У фразеології приховано усю багатогранність історичного буття народу. Тому цілком природно, що багато вчених різних напрямів (етнографи, фольклористи, мовознавці, історики) звертаються до історії та етимології фразеологізмів як до цінного фактографічного джерела. З'ясування глибинних національно-сутнісних джерел, які лежать в основі формування народної фразеології української мови — нагальне завдання, розв'язавши яке, відкриємо панорамну картину далекої доісторичної дійсності. Водночас інтерпретацію фразеологічних одиниць не можна здійснити, не знаючи історії народу, його традицій, звичаїв, обрядів, побуту — усього того, чим було наповнене народне життя українців попередніх епох.

Таким чином, фразеологія характеризується значним ступенем національної маркованості: для дослідження мовних картин світу ефективним є аналіз національно-специфічних фразем (*на рушник стати* — «взяти шлюб, одружитися» [7, с. 826], *гарбуза дістати* — «одержати відмову під час сватання» [7, с. 672] тощо) і специфіки мотивації (внутрішньої форми) фразеологізмів, оскільки вони відображають відмінності між народами у площинах як духовної, так і матеріальної їхніх культур. Не варто вживати чужої фразеології. Кожна мова має власні способи сполучення слів і побудови речення, свої питомі фразеологічні вирази. Так само свої власні способи має й наша мова, а тому внесення до неї чужих способів думки кидається нам у вічі, як стара латка на новім убранні. Чужі способи думати, і чужі питомі вирази — це нерідка недуга мови нашої

інтелігенції, особливо ж галицької. Чужа фразеологія панує у наших періодичних і неперіодичних виданнях і шкодить розвиткові не тільки нашої мови, але й культури, бо широкі маси цієї чужомовної фразеології звичайно не розуміють.

Зіставляючи за значенням українську фразеологію з мовними відповідниками різних культур, слід звертати увагу на спільне й відмінне в образності фразеологічних одиниць, в основі чого лежить національна своєрідність. Сам об'єктивний факт існування етнокультурних фразеологічних паралелей, котрі можуть охоплювати не лише в тій чи іншій мірі споріднені і в культурному відношенні постійно контактуючі мови, а й мови зовсім не споріднені, дуже далекі одна від одної в структурному відношенні, що не мали в минулому тісних етнокультурних контактів, свідчить про спільність законів мислення різних народів. Наявність таких паралелей наочно підтверджує присутність певної тенденції тісного взаємозв'язку й взаємообумовленості розвитку мови та культури кожного окремого народу, самотні в національному відношенні фразеологічні звороти — результат мовного відображення специфіки тієї чи іншої культури. Досить простежити це на паралелях, об'єднаних ознакою «ніколи». Так, український фразеологізм *коли рак у полі свисне* [7, с. 431] має відповідники в різних мовах: *когда рак на горе свистнет* — у російській мові, *коли хвіст верблюда досягне землі* — в узбецькій, *коли хвіст верблюда досягне землі, а кози неба* — у монгольській. Відповідний приклад свідчить про те, що наявність у мовах світу етнокультурних паралелей — об'єктивний факт, який відтворює своєрідність розвитку національних мов і культур у їх взаємній обумовленості. Відповідник виразу *народитися в сорочці* перекладається з англійської як *народитися зі срібною ложкою в роті*, з французької — *народитися зачесаним*. Фразеологізм про *схожість як дві краплі води* має англійський синонімічний відповідник *як дві горошини*, німецький і чеський — *як двос яець*. І таких прикладів, що виступають паралельно у різних мовах досить багато [3, с. 131].

Фразеологізм включає додаткові семантичні, емоційно цінні, стилістичні елементи, які доповнюють предметно-понятійний зміст мовної одиниці й надають їй експресивної функції на основі відомостей, співвідносних з культурно-історичним, світоглядним знанням мовців. Стосовно фразеологічних одиниць з їх образно-ситуативною мотивованістю, яка без-

посередньо пов'язана зі світоглядом народу — носієм мови, основним нервом культурної конотації є образна основа, система образів, закріплених у фразеології, що так чи інакше пов'язана з матеріальною, соціальною або духовною культурою певної мовної спільноти. Культурно-національна семантика фразеологізмів представлена в елементах їх внутрішньої форми, у тематично-семантичних групах на позначення предметів побуту, просторової орієнтації, небесної сфери, які, метафоризуючись, поєднуючись асоціативним зв'язком, створюють національно-орієнтовану картину світу.

Варто зазначити, що фразеологізми мають різну стилістичну вагу. Частина з них не має виражених експресивно-оцінних супровідних значень і тому характеризується міжстильовим уживанням. Відповідну групу утворюють стилістично нейтральні фразеологічні одиниці. До них належать звороти на зразок: *піднімати завісу, сходити зі сцени, слушний час, спинитися на півдорозі, піднятися на ноги, опустити руки, наставити на добрий шлях (на добру путь), без зайвих слів, перша ластівка* тощо [8, с. 157]. Разом з тим, на відміну від лексичних одиниць, у складі української фразеології переважають звороти з виразними експресивно-оцінними значеннями, внаслідок чого вони використовуються для створення експресивного фону, як в усному, так і писемному мовленні.

У науковому, діловому і публіцистичному стилях, які покладено в основу вивчення курсу української мови за професійним спрямуванням для студентів аграрних ВНЗ, використовуються книжні фразеологізми, що виникли на писемній основі. У творах художньої літератури вони вживаються рідко. Фразеологізми є одним з невичерпних джерел багатства і виразності мовлення, але вимагають доречного вживання. Тому треба уникати помилок типу *мати роль* (треба — *відігравати роль*), *вантаж спогадів* (треба — *тягар спогадів*), *приймати участь* (треба — *брати участь*), *втирати очі* (треба — *замилувати очі*). Запас фразеологізмів й уміле їх використання робить наше мовлення багатим, виразним й оригінальним [8, с. 214].

Важливим аспектом фахової мовної підготовки студентів є знання ними фразеологічних норм сучасної української літературної мови, коли не спотворюється зміст і граматична будова фразеологічних одиниць. Необхідно розрізняти фразеологізми від вільних словосполучень. Однак у мовленні носіїв часто порушується граматична будова усталених мовних

зворотів. Низька культура мовлення дипломованого фахівця характеризується порушенням правил слововживання, граматики, вимови та наголошення, написання. Наприклад, помилково вживають вислови *добро пожалувати* замість *ласкаво просимо*, *приводити приклад* замість *наводити приклад*; *приймати (прийняти) міри* замість *вживати (вжити) заходів*; *прикладати зусилля* замість *докладати зусиль*; *поправити положення* замість *виправити становище*; *становити собою* замість *являти собою, становити, бути*; *ні в якому випадку* замість *ні в якому разі, в жодному разі*; *приймати до уваги* замість *брати (взяти) до уваги*; *приймати до відома* замість *брати (взяти) до відома*; *підняти (підіймати) питання* замість *порушити (порушувати) питання*; *підняти справу* замість *порушити справу*; *скрутне положення* замість *скрутне становище* тощо. Цілісність значення, відтворюваність, відносна постійність компонентного складу та структури, а також експресивність дозволяють окреслити межі фразеологічного складу. Ця категорія усталених зворотів посідає значне місце у фразеології української мови, а тому студентам на

практичних заняттях з української мови за професійним спрямуванням подаємо найбільш вживані з них у професійній мовній практиці і пояснюємо денотативні відмінності у їхніх лексичних значеннях. Слушно пише О. Пономарів: «...українська мова ввійшла в коло найрозвиненіших мов світу, має викристалізовані норми на всіх рівнях. Ці норми треба засвоїти й дотримуватись їх, а не творити нові там, де немає на це жодної потреби» [6, с. 23].

Висновок. Мовлення майбутніх дипломованих фахівців є невіддільною складовою їх успішного зростання. Курс української мови за професійним спрямуванням є нормативною навчальною дисципліною, яка вивчає норми сучасної української літературної мови з метою їх подальшого застосування у професійній діяльності. Передбачається, що в процесі вивчення цієї дисципліни студенти не лише заповнять лакуни, що утворилися під час вивчення української мови у загальноосвітній школі, але й удосконалюватимуть уміння і навички щодо вироблення культури фахового мовлення, зокрема свідомого використання стійких зворотів мови в управлінських текстах.

Список використаної літератури

1. Авксентьев Л.Г. Семантична структура фразеологічних одиниць сучасної української мови та особливості її формування / Л.Г. Авксентьев // Мовознавство. — 1987. — № 1. — С. 43–46.
2. Васильченко В. Генетичні зв'язки української обрядової фразеології з етнічною культурою / В. Васильченко // Дивослово. — 2009. — № 6. — С. 37–44.
3. Комар Л. Світосприйняття фразеологічної одиниці / Л. Комар // Молодь і ринок. — 2011. — № 1 (72). — С. 128–132.
4. Кубрякова Е.С. Языковое сознание и языковая картина мира / Е.С. Кубрякова // Филология и культура: Материалы второй Международной кон-

ференции. — Тамбов: Изд-во ТГУ им. Г.Р. Державина, 1999. — С. 6–13.

5. Онкович Г. Фразеологізми як національно-культурний компонент українознавства / Г. Онкович // Дивослово. — 1994. — № 9. — С. 12–16.

6. Пономарів О. Культура слова: мовностилістичні поради: [навч. посіб.] / О. Пономарів. — К.: Либідь, 1999. — 240 с.

6. Словник фразеологізмів української мови / Уклад.: В.М. Білоноженко та ін. — К.: Наукова думка, 2003. — 1140 с.

7. Сучасна українська літературна мова: підручник / А.П. Грищенко, Л.І. Мацько, М.Я. Плющ та ін.; за ред. А.П. Грищенка. — 2-ге вид. перероб. і допов. — К., 1997. — 493 с.

В. ТЫМКОВА

ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД К УЗУЧЕНИЮ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ СТУДЕНТАМИ-АГРАРИЯМИ

В статье подаются краткие сведения о месте фразеологии в языковой картине мира, ведь во фразеологических единицах находим всю многогранность исторического прошлого народа, его обряды, традиции и культуру; наиболее точно отображается менталитет. Исследованы особенности функционирования фразеологизмов в официаль-

но-деловом стиле и в профессиональной речи студентов-аграриев. Важным аспектом профессиональной языковой подготовки студентов-аграриев являются знания фразеологических норм современного украинского литературного языка во время изучения украинского языка в профессиональном направлении.

Ключевые слова: языковая картина мира; фразеологические единицы; профессиональная культура; студенты-аграрии; фразеологические нормы; культура языка и речи.

V. TYMKOVA

**LINGUISTIC AND CULTURAL APPROACH
TO THE STUDY OF PHRASEOLOGY BY THE
AGRARIAN STUDENTS**

The article presents a summary of the place of phraseology in the global language picture, because in phraseological units we find all the complexity of the historical past of the people, their customs, traditions and culture; the mentality is reflected the most accurately. The features of the functioning of phraseologisms in official-business style and professional verbal skills of the agrarian students are studied. It is noted that an important aspect of professional language training of agrarian students is their knowledge of phraseological norms of the modern Ukrainian literary language during the study of Ukrainian language for professional purpose.

Key words: the global language picture, phraseological units, professional culture, agrarian students, phraseological norms, culture of language and verbal skills.

V. TYMKOVA

**LINGUISTIC AND CULTURAL APPROACH
TO STUDY OF PHRASEOLOGY BY AGRARIAN
STUDENTS**

The article discusses the role which phraseology plays in the global language picture, since in phraseological units we find all the complexity of the historical past of the people, their customs, traditions and culture; and this is where the mentality is reflected the most accurately. The features of the functioning of phraseologisms in official-business style and professional verbal skills of the agrarian students are studied. An issue of forming a language and verbal skills culture is explored in the professional activity of the agricultural sector specialist, which is currently very relevant and requires the agrarian's high educational level, information culture, developed communicative and professional potential, readiness for verbal interaction. The arti-

cle mentions the necessity to form these qualities in the future agrarians, particularly during the classes of Ukrainian language for professional purposes while processing the phraseology of the chosen profession. Relevance of the research is determined not only by its appeal to the topic of phraseology, which is now extremely popular in linguistics, but also by the necessity to instil in the agrarian students the conscious effort to study phraseological heritage of the native country, its national and cultural specificity that reflects the world outlook and national culture of society.

The features of the functioning of phraseology in terms of linguistic and cultural approach to the formation of professional culture of an agrarian student's verbal skills, as the basis of the Ukrainian language phraseology is formed by the national ideological system that is a powerful national identifier in regards with the problem of spiritual self-determination of the nation. The article mentions that phraseologisms themselves as a component of culture, function at the same time as a mirror of folk culture, folk psychology and philosophy, keeping information about the mentality, usually in coded form containing information about the material life and spiritual guidance of ethnicity, and also point to the picture of the world in general.

It is noted that an important aspect of professional language training of agrarian students is their knowledge of phraseological norms of the modern Ukrainian literary language during the study of the Ukrainian language for professional purpose, for the verbal skills of the future graduates are an integral part of their successful growth. It is assumed that in the process of study of the discipline mentioned above students will not only fill the gaps that emerged during the study of the Ukrainian language at secondary school, but will also improve their abilities and skills to develop a culture of professional verbal capability, including deliberate use of phraseologisms in the administrative texts.

Стаття надійшла до редакції 12.07.2017

УДК 81: 82.6(045)

ЧУХЛІБ Тетяна, СКУРАТІВСЬКА Людмила

ЛІНГВОСТИЛІСТИКА ІНТИМНОГО ЕПІСТОЛЯРІЮ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА

Здійснено лінгвостилістичний аналіз листів В. Симоненка до дружини. Установлено, що їм властива розмовність і природність викладу. Тексти містять багато зменшувально-пестливих слів, іронічних ремарок, звертань. Багатство найменувань дружини передає найтонші переживання автора і творить своєрідний портрет коханої. Часто іронічні самонайменування показують ставлення поета до самого себе. На синтаксичному рівні основу листів становлять прості речення, що сприяє емоційності та експресивності викладу.

Ключові слова: епістолярій, лінгвостилістика, адресат, адресант, звертання.

Вступ. Епістолярій — одне з найцінніших джерел для розуміння світогляду письменника, його взаємин із сучасниками. Іноді лист стає експериментальною ділянкою: тут народжуються нові теми, сюжети, художні образи майбутніх творів. Епістолярій майстрів художнього слова давно став об'єктом вивчення літературознавства, проте ще очікує на пильну увагу лінгвістів. Позбавлені редакторської правки листи фіксують справжнє мовлення письменника, дають якнайточніше уявлення і про мовосвіт митця, і про живе мовлення певної доби. Як відзначає А. Загнітко, особливо актуальним є студювання практик епістолярного дискурсу, якому властива максимальна насиченість індивідуально виявленими смислами, замкнутістю на певного адресата. Зовсім нерозкритими залишаються питання самоідентифікації мовної особистості в епістолярному дискурсі і простеження видозмін індивідуальності мовної особистості залежно від адресата, соціальних умов, життєвого досвіду [6, с. 59].

Аналіз досліджень і публікацій. Творчий доробок В. Симоненка глибоко проаналізовано у працях з літературознавства, зокрема у відомих розвідках І. Кошелівця [8], Л. Тарнашинської [13], А. Ткаченка [14]. Мовосвіт В. Симоненка найчастіше розглядають побіжно, у дослідженнях, присвячених окремим лінгвістичним особливостям поезії шістдесятників, аспектам щоденникового дискурсу тощо [5; 16; 17]. Рідко об'єктом мовознавчого вивчення стає листування поета. Наприклад, у статті Р. Трифонова і Г. Яновської розглянуто інтертекстуальні вкраплення в листах В. Симоненка з погляду їхньої природи та функцій [15]. Тому чимало питань мовної організації листування письменника залишилися не розв'язаними. Зокрема, якнайретельнішого вивчення потребує листування з дружиною.

© Чухліб Т., Скуратівська Л., 2017

Постановка проблеми. Нагальним є ґрунтовний аналіз епістолярного доробку митців, які творили в умовах творчої несвободи, адже роль прихованих від цензурного погляду листів в такому разі є особливою. Вони вимушено доповнювали всі види легальної преси: були хронікою новин, примітних подій суспільного життя і коментарем до них. Окремого дослідження з погляду лінгвостилістики потребує епістолярна спадщина Василя Симоненка, неповторно лірична творчість якого демонструє філігранне володіння словом. Розуміння витоків художньої майстерності цього одного з найпопулярніших з-поміж шістдесятників і покликаний дати ретельний аналіз інтимного епістолярію митця.

Листи до рідних є унікальним явищем мови і літератури, оскільки містять багато тематичних шарів, що мають не лише родинно-побутове значення, а й передають загальнолюдський зміст, виконують пізнавальну та естетичну функції, розкривають особу автора-письменника, особливості його творчої майстерності, є безцінним джерелом глибшого пізнання психології творчості автора, його етико-естетичного дискурсу, який накладається на поведінку й творчість [4, с. 9]. Ці тексти є одними зі стрижневих джерел вивчення ідіолекту поета, засвідчують його мовну й комунікативну компетенції, особливості добору засобів спілкування в ситуації, що характеризується низьким рівнем регламентації.

Мета цієї розвідки — лінгвостилістичний аналіз листів Василя Симоненка до дружини Людмили.

Змістова й структурна своєрідність приватного листування. Єдиного типу листів не існує: адресант створює епістолу, спираючись на ситуацію, з приводу якої він пише, керується власними уподобаннями, враховує ступінь близькості з адресатом, його вік, стать, освітній